1940 ий
5
ДЕКАБРЬ
№ 106 (719)
Акше 5 ыр.

11-ше ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла эллаве пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Йошкар-Ола Горком орган

СТАЛИНСКИЙ КОНСТИТУЦИЙ

1936 ий 5 декабрьыште совет-шамычын Чрезвычайный VIII всесоюзный с'езд Советский Социалистический Республика-шамычын Конституцийым приниматлен. Сталинский Конституцийым приниматлымашым мемнан элын пўтынь калыкше кугу куанымаш дене вашлийын. Конституцийым приниматлыме кече—5 декабрь—чыла калыкын кугу пайрем кечышкыже савырнен.

Сталинский Конституцийым чыла элласе шемер-шамыч, чыла прогрессивный человечество кумыл нöлтын вашлийыныт. Сталинский Конституций Советский Союзысо калык-шамычлан эн ончычак социализмын сеҥымашыже-шамычым законодательно пеҥгыдемдымаш улеш. А капиталистический элласе шемер-шамыч Сталинский Конституцийыште капитализм вуштареш грозный обвинительный актым ужыныт, Советский Союз эн демократический эл улмым, калыклан эрыкым да пиалым пушо эл улмым нуно пален валыныт. Сталинский Конституций капиталистический элласе шемер-шамычым капитализм вуштареш кучедалмаште куатле идейный оружий дене вооружатлен, капитализмын рабство гыч лекташлан, эрыкан да куанымашан илышыш лекташлан волгыдо корным ончыктен. Тиде корно—Советский Союзысо шемер - шамычын корно, социалистический революцийын корно.

Сталинский Конституций 1924 ий деч вара, СССР-ын первый Конституцийжым приниматлыме деч вара, СССР-ын общественный илышыжын чыла областьлаштыжат тўҥ гычак вашталтыш лиймылан кöра шочын.

1924 ий деч вара СССР-ын илышыштыже лийше чыла вашталтыш-шамычлан итогым ыштен, Сталин йолташ „ССР Союзын Конституций проектше нерген“ докладыштыже каласен:

„Мемнан советский обществына тўҥ шотышто социализмым ыштен шуктен, социалистический стройым ыштен, вес семынже, марксист-шамыч манмыла, коммунизмын икымше але ўлыл фазыжым ыштен шуктен. Тыге, мемнан дене коммунизмын икымше фазыжым—социализмым тўҥ шотышто илышыш пуртымо“.

Мемнан элыште социалистический обществым ыштымаш, коммунизмын икымше фазыжым илышыш пуртымаш — большевистский партийын всемирно-исторический сеҥымашыже, советский калыкын эн кугу сеҥымашыже. Тиде сеҥымашым оформитлашлан да законодательно пеҥгыдемдашлан СССР-ын Конституцийжым ыштыме.

Сталинский Конституций—тиде СССР-ыште социалистический строительствын величественный итогшо. СССР-ыште социализмын всемирно-исторический сеҥымашыже - шамычым тыште ончыкталтын да законодательно пеҥгыдемдалтын.

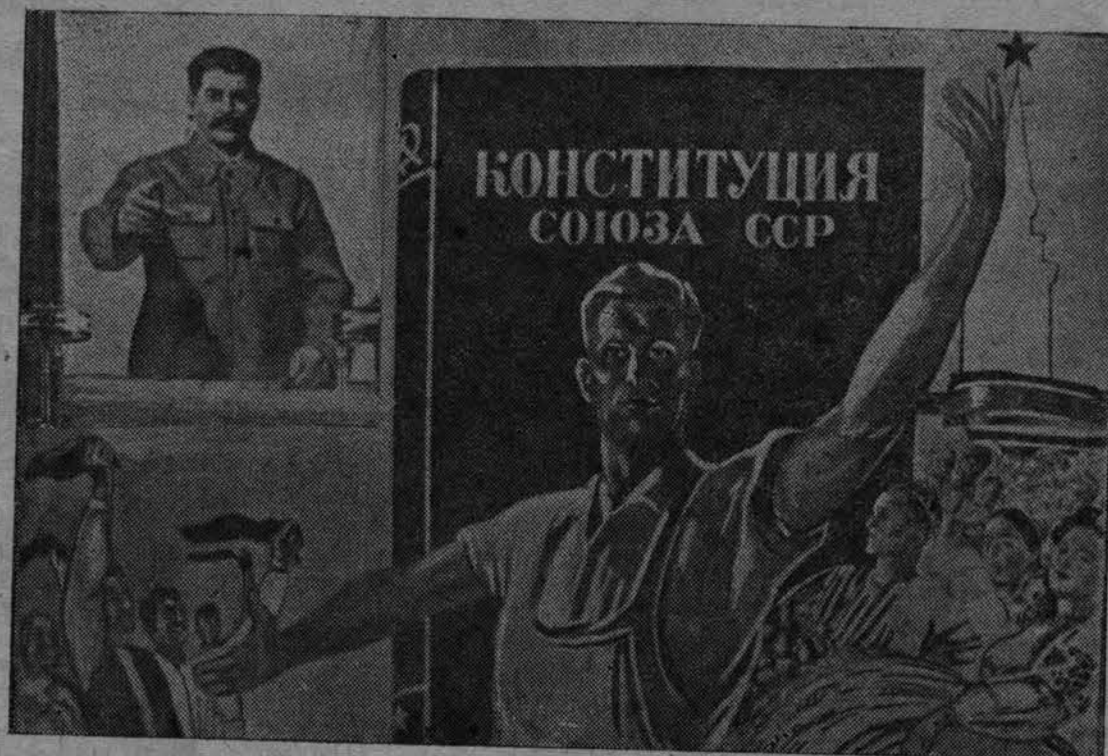
Советский калык у Конституцийым социализм сеҥыме Конституций манын. Тиде определений дене Сталинский Конституцийын сутьшым моткоч чаплын авалтыме.

Сталинский Конституцийын 1-ше статьяже каласа:

„Советский Социалистический Республика-шамычын Союз—пашазе ден кресаньык-шамычын социалистический государство“.

Тиде статья пеш келге смыслан улеш. Тиде советский обществын классовый структурыжо нерген ойла да тудо фактым ончыкта: СССР-ысе шемер-шамычын социализмын сеҥымашыже верч героически кучедалмыштлан лийын мемнан элыштына эксплоататорский класс-шамычым пытарыме. Тиде статья тудо фактым ончыкта да законодательно пеҥгыдемда: мемнан советский обществыште ынде эксплоататор-шамычат, эксплоатироватлалтше - шамычат кодын огытыл: эксплоатаций деч утаралтше-шамыч, келшен илыше шемер класс-шамыч гына—пашазе ден кресаньык-шамыч гына да советский интеллигенций гына кодыныт.

Сталинский Конституций тўняште эн демократический Конституций улеш. Тиде ленинско-сталинский национальный политикын сеҥымашыжым рашак ончыкта. Сталинский Конституцийын кечыже йымалне мемнан элысе пўтынь калык эн куанымашан, эн пиалан илышыште ила, великий Сталинын вуйлатымыж дене эре ончыко, у сеҥымашлашке, коммунизмын волгыдо вершинышкыже ўшанлын кая.

Трудоденьлан 6 килограмм пырчан шурно

Всесоюзный ял озанлык выставкын участникше „Чирки“ колхоз (Пектубаевский район) чыла ял озанлык пашам завершитлен да государствылан обязательство почеш тўлышашым темен.

Тений колхозник-шамыч кажне трудоденьлан пырчан шурным 6 килограмм дене налыт. Колхозник-стахановец Димитрий Александрович Кузнецовын ешыже тений 852 пуд шурным да 2.622 теҥге оксам налеш. Тугак колхозник Илья Яковлевич Федоровын ешыже 720 пуд шурным да 2.240 теҥге оксам, Петр Васильевич ден Василий Иванович Кузнецов-шамыч 300—400 пуд дене шурным да 900—1.400 теҥге дене оксам налыт.

В. Загайнов.

Угыч организоватлыме комсомольский организацийын пашаже

Мари-Турекский районный колхозный школа пелене первичный комсомольский организаций 1940 ий сентябрь тылзын тўҥалтыштыже гына организоватлалтын. Тиде кўчык жапыште учебно-воспитательный пашам саемдымаште комсомольский организаций ятыр сеҥымашым ыштен.

Чыла комсомолец-шамыч шке ўмбакышт сай тунемашлан обязательствым налыныт ыле. Налме обязательствыштым нуно честь дене шуктен шогат. 42 комсомолец кокла гыч ик неуспевающият уке. Посна комсомолец-шамыч эре отлично гына тунемыт. Теве животноводческий отделений гыч Горинов, ветеринарный отделений гыч Коряков, счетоводный отделений гыч Волкова, полеводческий отделений гыч Мачехин уроклан сай ямдылалтыт, чыла предмет денат отлично тунемыт.

Комсомолец-шамычын активно участвоватлымышт денак добровольный общество-шамычат шке пашаштым ятыр саемденыт. Кызыт школышто 60 еҥан 4 стрелковый кружок пашам ышта. Тиде кружокын членже-шамыч вашке ВС значоклан нормым сдатлаш тўҥалыт.

МОПР член-шамыч 1940 ийлан членский взносым тўрыс тўленыт да тўнямбалсе революций верч кучедалше-шамычлан полшаш 63 теҥгем погеныт.

Школышто политико-массовый пашат сай кая. Партий ден правительствын пунчалыштым тунемше-шамычлан эреак кўлеш жапыште умылтаралтеш. Кажне тылзылан ик номер пырдыж газета лектеш.

А. Сергеев.

Фермым комплектоватлат

Мари-Турек. Ферма-шамычым тўрыс комплектоватлашлан „Танк“ колхозын членже-шамыч Н. Романов, В. Чермаков, П. Порфирьев ик туна гыч колхозный фермылан ужалышт.

Ал. С.

Комсомольский организацийын инициативыж дене

Комсомольский организацийын инициативыж дене Маргостеатр пелене осоавиахимовский организацийын пашажым йол ўмбак шогалтыме. Осоавиахимовский организацийын председательже И. Ложкин йолташ шке пашажым кумыл нöлтын ышта.

Кызыт военный пашам тунемаш группым организоватлыме. Тиде группышто 19 еҥ шотлалтеш, нунын кокла гыч пелыже утла комсомолец улыт. Член-шамыч чыланат занятийышке коштыт. Кызыт нуно винтовкын часть-ше-шамычым тунем пытареныт, Йошкар Армийын строевой уставшым тунемыт.

ПВХО кружокын занятийже арнялан ик гана эрталтеш. Тышке 13 еҥ коштеш.

Н. Потапов.

Цифра ден факт-шамыч

● 25 июньышто Средний-Уральский медеплавильный комбинат стройыш шогалын—тиде кумышо сталинский пятилеткыште стройыш шогалше ик эн путырак мощный предприятий. Тиде комбинат тичмаш мощность дене пашам ыштен, 1913 ийыште царский Российысе чыла медеплавильный предприятий-шамычын левыктен лукмышт деч ятыр шуко черновой медьым пуэн кертеш.

● 5 тылзе годым паша ыштымек 15 октябрьыште Всесоюзный ял озанлык выставка петырнен. Кодшо ийын выставкын участникше лияш почетный правам 28 тӱжем утла озанлык да ял озанлыкын 167 тӱжем утла передовик ше-шамыч сеҥен налыныт. Тений выставкын участникше 300 тӱжем еҥат утла ыле.

Ан. БИК.

КОНСТИТУЦИИ

Мый тоштым
шучко омо семын
шарнем,
Шыдем ден
шӱвалам
ӱмбаныже...
А ныэыт илыш
пеледын
шарлен,
Адак могай
лиеш вет
умбаныже!
Палем мый:
моло тыгай эл
уке тӱнямбалне,
Кушто айдеме
пиалан,
тӧр праван.
Кече ден волгалтше
яндар нава йымалне
Чылан улыт,
пуйто,
ик аван.
Салам, Конституций!
Эсен лий,
Республика!
Пу нидетым—
шоншын кормыштем!
Октябрь водын шочшо
мый—рвезе начо—
Мурем мурым,
мурыштем у сем.
Республика гражданин
лӱм дене таче
СТАЛИН вождьлан
таум
каласем!

ПАШАМ ЫШТАШ ПРАВА

Сталинский Конституций мемнан калыклан эрыкан пашалан правам пуэн. Кажне сознательный еҥ мемнан пиалан элыште шкаланже да чыла советский трудовой калыклан ышта. Садлан мемнан озанлыкын кеч могай отраслыштыжат советский калык трудовой подвигым ышта. Садланак мемнан жапысе герой-шамыч, стахановец-шамыч шке профессийышт дене моктанат.

Семенова Татьяна Мари-Турекский МТС-ште трактористкалан кум ий ышта. Паштште эреак сай результатым ончыктен тольо. Тений тудо „У-2“ маркан трактор дене 550 гектар мландым куралын, 1.384 килограмм горючийым экономитлен. Тыге тудо Всесоюзный ял озанлык выставкын показательныкыже шуын. Садлан Семенова йолташ 1941 ийыште ял озанлык выставкыште участвоватлашлан райзошко йодмашым пуэн.

Семенова йолташ тиде сеҥымашке советский гражданинын первый, эн тӱҥ праважым — паша ышташ праважым—кугу честь дене шуктен. **А. Сергеев.**

Снимкыште (шола гыч пурлашке) первый ряд: СССР Верховный Советыш депутат М. С. Сергеева, МАССР Верховный Советыш депутат А. Я. Мосолова ден И. Н. Афанасьева йолташ-шамыч; кокымшо ряд: МАССР Верховный Советыш депутат А. С. Новоселова ден лесотехнический институтын отличницыже З. С. Строкина йолташ-шамыч. Фото М. Чуршуковын.

Сталинский Конституций да советский ӱдрамаш

Сталинский Конституций ӱдрамашланат пӧръеҥ дене тӧрак правам пуэн. Октябрьский революций деч ончыч ӱдрамаш тиде' права нерген шоненат кертын огыл.

Мый Горно-Марийский районышто Нижний-Шолаволка ялеш шочынам. Изинекак тулыкеш кодынам. Но мыйым советский власть тулыкеш коден огыл. Мыйым Козмодемьянский детдомеш воспитатлаш пуышт. Детдомышто 1936 ий мартен лийынам да тиде ийыште Козмодемьянский типографийышке учениклан пуренам. Тыште советский властьын мыйым воспитатлымыжым сай паша дене оправдатлаш тыршенам да тудым честь дене шуктенам. Садлан мыйым Козмодемьянск оласе шемер-шамыч горсовет депутатлан сайленыт.

Мемнан советский ӱдрамаш велэ государственный вуйлатымаш органыште участвоватлен кертеш. Советский ӱдрамашлан тиде правам Октябрьский революций велэ пуэн. Сталинский Конституций—мемнан ыштыме пашаван итогшо, ончыклык кучедалмашнан знамяже. **О. Антошкина,**

Козмодемьянский горсоветын депутатше.

Сталинский Конституций знамя дене

У Сталинский Конституцийым—сеҥыше социализм ден пашазе-кресаньык демократийын Конституцийым СССР Совет-шамычын VIII Чрезвычайный с'ездеш приниматлымашын нылымше идалыкше темын. Сталинский Конституций „тудо пӱтынь тӱнясе исторический фактым пеҥгыдемден, что СССР развитийын у полосашкыже, социалистический общество строительствым завершитлымаш да коммунистический обществыш постепенно вончымаш полосашке пурен...“ (ВКП(б) историй краткий курс, 377 стр.).

Сталинский Конституцийым приниматлыме кече деч вара мемнан элыште путырак кугу значенийан ятыр событий лийын. 1939 ийыште партийын XVIII с'ездше эртыш. 1937 ийыште СССР Верховный Советыш депутат-шамычым сайлымаш, 1938 ийыште союзный да автономный республикласе Верховный Советлашке, 1939 ийыште местный Советлашке сайлымаш эртыш.

Тиде жапыште „ВКП(б) историй краткий курс“ светыш лектын, тудо мемнан элыште да граница вес велват миллион дене шемер-шамычын достояний-же лийын. 1939 ийыште мемнан куатле Йошкар Армий Западный Украина ден Западный Белоруссийысе шемер-шамычым панский иго деч утарен.

Эртыше ийыште Карело-Финский ССР-ым ыштыме. Эртыше ий Советский Союз дек кум у союзный республикым — Литовский, Латвийский, Эстонский республика-шамычым ушымаш дене ознаменоватлалтеш. Румынский бояр-шамычын игошт деч ССР-ын полшымо дене утарыме Бессарабия ден Северный Буковинын калыкше-шамыч советский калык-шамыч ешышке ушненыт. Нуно СССР Верховный Советыш, союзный республика-шамычын Верховный Советышкышт депутат-шамычым сайлымаш Сталинский Конституций основеш эртарат. Тачысе кечылан Советский Союз „193 миллион населений лӱм дене куатле йук дене ойлен кертеш“ (В. Молотов).

Сталинский Конституцийын знамяже дене пашазе ден кресаньык-шамыч государство социалистический строительствын чыла участкылаштыжат решающий сеҥымаш-шамычым шуктен. Ме промышленностьыштат, социалистический ял озанлыкыштат, животноводствын развиватлымашыштат, культурный фронтыштат, моло участкылаштат пеш кугу сеҥымаш-шамычым ыштенна. Советский Союзын куатше кажне ийын пеҥгыдем толмым мемнан государствын бюджетше кушмаш гычат раш ужаш лиеш. 1938 ийыште Советский Союзын государственный бюджетше доход шотышто 127 миллиард утла теҥгем составлятлен гын, 1940 ийлан—183 миллиардат 954 миллион теҥгем утла составлятла. Тиде бюджет, тудын кушмашыже мемнан родинын куатшым пеҥгыдемдаш, Советский элысе шуко национальностян калыкын илышыжым саемдашлан, культурностьшым эреак нӧлталашлан кучылталтеш.

Советский молодежь Сталинский Конституцийын знамяже дене куанен ила. Сталинский Конституций молодежланат кугу правам пуэн. Молодежь паша ышташ, тунемаш, канаш правам иметла. Мемнан молодежь социалистический строительствын чыла участкылаштыжат стахановский движенийым шарымаште инициатор улеш. ВУЗ-лаште, средний школлаште миллион дене молодежь тунемеш. Мемнан республикыште лесотехнический, педагогический институт уло, аэроклуб уло, средний школа-шамыч шуко улыт. Туштo чыла молодеж тунемеш.

Таче ме Сталинский Конституцийын ныл ий теммыжым пайремлена. Тиде чыла калыкын пайремжым пайремлыме дене пырля Советский элын кажне еҥже ончыкыжым социалистический родинын куатшым, обороноспособностьшым эше утларак пеҥгыдемдашлан уло вийжым, уло энергийжым, уло моштымыжым пыштышаш. Тидлан пашан, тунеммашын производительностьшым кӱшнӧлташ, военный пашам эреак тунемаш кӱлеш.

Шуко миллионан советский калык коммунистический партийлан, лично Сталин йолташлан мучкак преданно улмыжым социалистический строительствын чыла участкыласе пашаштыжат ончыкта. Мемнан партийын XVIII с'ездшын ончыктымо корныжо дене Сталинский Конституцийын знамяже дене советский калык единый сплоченный ещ дене ончыко — коммунизмыш кая.

И. Сайтиев.

Тау Сталин йолташлан канаш правам пумыжлан

„10 лет МАО" колхозышто (Йошкар-Олинский район) молодежлан жапым культурно эртарашыже красный уголокым организоватлыме. Тушко колхозный молодежь паша деч вара жапым веселан эртараш погына. Красный уголокышто биллиард, шахмат, шашка, домино да тулеч моло модышат уло.

— Сталинский Конституцийын канашлан пумо правежым кумдан да тичмашын кучылтына. Тау Сталин йолташлан канаш правам пумыжлан!—манеш пиалан колхозный молодежь.

Колхозный производствын стахановкаже Мария Калинова йолташат пашам ыштен толмекше жапым культурно эртарашлан красный уголокышко толын.

— Калинов йолташ, тачысе номер газетда уло? — манын Мария Сергеевна йодо.

— Уло, уло, теве лудса, у увер-шамычым пален налза, — манын красный уголок вуйлатыше Аркадий Калинов газетым ончыкта.

Колхозный молодежь пашам упорно ыштен толмекше яра жапым газетым, журналым лудаш, тӱрлӧ модыш дене модаш да шке шинчымашыжым нӧлталашлан ойыра. **М. Толстухин.**

ТУНЕМАШЛАН ПРАВА

Кузе мыланна куанаш огыл! Ме тӱняште эн пиалан улына. Мемнан ончыклык корнынам Сталинский Конституций волгалтара. Сталинский Конституций йымалне Советский Союзысо пиалан йоча-шамычын илышышт, пашашт пеледалтеш. Сталинский Конституций чылалан тунемаш, паша ышташ, канаш правам пуэн. Мыланна тунемаш чыла условий уло. Садланак ме сай да отлично гына тунемына.

Керек кунамат урокышто учительын ойлымыжым ме пеш внимательно колыштына. Мӧнгыш пумо заданийым эреак шке жапыштыже да аккуратно шуктен шогена. Уроклан ямдылалтмаште начар тунемше йолташ-шамычлан эреак полшен шогена.

Ме сай тунеммашым общественный паша дене кылдена. Керек кунамат комсомольский комитетын ӱшанен пумо пашажым честь дене шуктена. Тунеммашат, общественный пашашат ме ваш-ваш соревноватлена.

М. Желудкова, Н. Шалаева.

Йошкар-Оласе 6-шо номеран школын 10 классыштыже тунемше комсомолка-шамыч.

„10 лет МАО" колхозын молодежшо (Б.-Чигашевский сельсовет, Йошкар-Олинский район) шке яра жапшым культурно да веселан эртара. Снимкыште: колхозный молодежь красный уголокышто.
Фото М. Чуршуковын.

МЕМНАН ИЛЫШ— ТЫЛАНЕТ ЧАП!

Мланна эрык кечым конден революций.
Мланна мудрый Сталин пуэн чыла правам.
Мемнан уло шӧртньӧ закон—Конституций!
Мемнан элнан шӱмжӧ, мемнан илышнан.
Куаныме илыш пиал дене темын
Толат тый, элна, йыр йонгалт!
Чапет да саскат тыйын волгенче семын
Леведын тӱням раш волгалт.
Лектам мый пасушко, пурем мый заводыш:
Ужам, чыланат кумыл нӧлтын ыштат.
Вет каныме пӧртыш да южный курортыш
Шемер - шамыч коштыт, эмлалтыт, канат.
Пурем мые школыш, университетыш:
Ужам мый, тунемыт йолташ, шольо-влак.
Мемнан гай мотор эл тӱняште уке-ыс!
Пагалме элем, мемнан уло чыла.
Тланет, Конституцийым пушо, чап лийже!
Тыланет, родной Сталин, мемнан илыш—чап!
Великий праван улшо калыкын вийже
Гранитный скалала нӧлталтын шога.

В. Элмар.

Беседым эртарат

Токтамыжский неполный средний школын библиотекыштыже ий еда у книга-шамыч ешаралтыт. Кодшо ийыште библиотекыште 140 книга гына ыле гын, тений чылаже 430 книга шотлалтеш. Книга ешаралтме дене пырляк лудшо-шамычат шукемыт.

Кызыт чылаже 194 еҥ тышечын эреак книгам налын лудын шогат. Книга лудшо-шамыч дене арвялан ик гана посна книга-шамычын содержанийышт нерген беседа эртаралтеш. **А. Прокофьев.**

Цифра ден факт-шамыч

● Кугу Ферганский каналым ыштыше, Узбекский ССР-се шемер-шамычын примерышт дене воодушевлятлалтше Азербайджанысе колхозник-шамыч шке вийышт дене да средствышт дене кӱчык срокышто (6 тылзыште) Самур-Дивичинский каналым ыштевыт. Тиде каналым 6 майыште пашаш колтымо. Тудын кужытшо 107 километр. Тудо 60 тӱжем гектар утла мландым орошатла. Каналлан Сталин йолташын лӱмжым присвоитлыме.

● 2 октябрьыште СССР Верховный Советын Президиумжо СССР-ын государственный трудовой резерв-ше-шамыч нерген Указым лукын. Тиде Указ почеш государство кушкын шогышо социалистический промышленность ден транспортлан плановый порядок дене трудовой резерв - шамычым ышта.

КУГУ КУАНЫМАШ
(ОЙЛЫМАШ)

Самырык учительын чурийжым августовский мардеж нӧкшыктарен ниялта. Тудо куанен, писын ошкылеш. Школа директорын квартирышкыже толын пурымекше, шыргыжалын пелештыш:

— Салам лийже, Михаил Васильевич!

— Туге лийже. Тембак толза, шинча, — самырык учительлан ӱстел воктек пӱкеным шындышыжла ӱмбакыже ончалын пелештыш директор. —О-о, тый вет Иванов улат?

— Да, тудо. Тыйын учеНикет. —Самырык учитель куанлын шыргыжале. Повмыш кӱсенже гыч кагазым луктын Михаил Васильевичлан кучыктыш.

— Тыймат мемнан школыш туныкташ колтеныт, ужат? Тиде пеш сай. Пырля туныкташ тӱҥалына.

— А тый, Михаил Васильевич, ынде ятыр ий туныктет вет?—самырык учитель Иван Иванович йодо.

— Шагалжак огыл, 40 ий. Мыйын туныктен лукмо ятыр ученикем - шамыч тракторист, комбайнер, бригадир, учитель, врач, пограничник, летчик, герой да молат лийыныт. Теве тиде колхозын председательже Иван Максимович—депутат, Всесоюзный ял озанлык выставкын участникше.

Шукат ыш эрте, Михаил Васильевич деке Иван Максимович толын пурыш.

— А а, Иван Максимович! Тол, тол, тӧрышкӧ шич. Теве гына тый нерген шарналтенна ыле.—Михаил Васильевич тудым чоншын саламлен вашлие.—Ну, выставкыште мом ужметым мыланна кутырет чай?

— Михаил Васильевич, чылажым кутыренат от шукто. Вяшым каласаш гын, тиде—мемнан пеледалтше элын куатше. Тушто мо гына уке! Чылажым онченат от пытаре. Ял озанлык выставка мыланна кугу школа лие, шуко чапле опытым пуыш. Вес ий шкенан колхозешна обязательно электростанцийым ыштена. 1941 ийысе выставкыштат участвоватлышаш верч уло вийна дене кучедалаш тӱҥалына. Тидлан мемнан чыла условийна уло, Михаил Васильевич, чын вет?

— Чын, чын. Тыгай шонымашым уло кумылем дене саламлем!

— Михаил Васильевич, тыланда газета ден письма-шамыч! — письмоносец пурен шогалшыжла мане.

Михаил Васильевич газетым ончаш тӱҥале.

— Вот тиде мыйын ученикем, Петровский. Советский Союзын Геройжо! — куанымыже дене мане да нунылан газетыште снимкым ончыктыш.

— Иван Максимович, куане! Тыйым Выставочный комитет кугу ший медаль дене наградитлаш пунчалын! Ончо, теве! — Нуно чыланат газетым ончат, а Иван Максимович шыргыжеш.

— Кугу куанымаш! — манят директор письмам почын лудаш тӱҥале:

„Красноармейский салам!

Шукерте огыл мыланем, тый ученикетлан, СССР Верховный Совет Президиум, границым мужественно аралымылан, Советский Союз Герой званийым присвоитлыш. Мыйым воспитатлыметлан шокшо салам! Ноябрь тылзыште ужаш мием.

Салам дене

тыйын ученикет — **Петровский".**

— Вот тудын письмаже. Ноябрь тылзыште ужаш толеш, — письмам нунылан пуыш, а шкеже вес письмам почын лудаш тӱҥале.

„Михаил Васильевич! Мый летчик улам! Если тушман мемнан мландыш сӧсна вержым шӱшкаш тӧча гын, шырпын шалаташ ямде улам! Мый йӧратыме элна верч пытартыш вӱр чӱчалтыш марте кучедалаш тӱҥалам!

Тыйын ученикет — **Николай Петухов".**

Михаил Васильевич уна-шамычым ӱстел коклаш пуртен шындыш. Нуно мутланат, кочкыт.

* *

Михаил Васильевич але тыге первый гана куанен. Тудо изи йоча семын шыргыжеш, мура. Квартирышкыже кажне марийла писын ошкылын пурыш. Тудо Москва гыч пӧртылын, тудым СССР Верховный Совет Президиум Ленин орден дене наградитлен. Квартирыштыже Петровский да моло-шамычат шинчат.

Михаил Васильевич ден Петровский ӧндалалтын шупшалыт.

— Вот мыйын ученикем!

— Вот мыйын учителем!—нуно коктынат орденыштым ваш ончалын пелештышт.—Тыгай куанымашым мыланна Сталин йолташ пуэн!

В. Семенов.

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА-ШАМЫЧ

Англо-германский война

Германский увертарымаш-шамыч

Берлин, 3 декабрь. (ТАСС). Германский армийын верховный командованийже тыге увертара: „2 декабрьыште германский подводный пуш-шамыч Английыш кайыше судно-шамычын кугу караванжым успешно атаковатленыт да поктен колтеныт. Конвоир-крейсер ден эсминец-шамыч пеш виян сопротивленийым ыштеныт гынат, чылаже 110 тӱжем тонн утла тоннажан 15 судным да конвойын составше гыч 17.046 тонн тоннажан „Каледония" вспомогательный крейсерым вӱд йымак волтен колтымо. Чылаже 16 тӱжем тонн тоннажан эша кок судным вӱд йымак волтен колтымылан шотлыман. Тидын деч посна́к, противникын чылаже 21.238 тонн тоннажан кок вооруженный торговый пароходшым, тиде шотыштак 11.247 тонн тоннажан „Виктор Росс" современный английский теплоходым вӱд йымак волтен колтымо.

2 декабрь вашеш йӱдым германский бомбардировщик-шамычын кугу соединенийышт Саутгемптоныш налет-шамычым ыштеныт. Портын складлаштыже лийше пудешталтмаш-шамычым проливын французский серже гыч ужаш лиеш ыле. Тыгак Лондоныш, Бирмингамыш да Ливерпульыш бомба-шамычым кудалтыме. Кечывалым авиацийын действийже разведка дене ограничиватлалтын. Тидын годым Ирландия деч юго-западыштырак противникын торговый пароходшым вӱд йымак волтен колтымо ыле.

3 декабрь вашеш йӱдым германский авиацийын кугу соединенийже-шамыч Английын юго-западный серыштыже ик портовый олашке налетым ыштеныт.

Йӱдым английский авиацийын действийже Германийын оккупироватлыме побережье ӱмбак икмыняр английский самолет-шамычын толын лекмашышт дене ограничиватлалтын. Германский авиаций 1 самолетым йомдарен".

Английский увертарымаш-шамыч

Лондон, 3 декабрь. (ТАСС). Официально тыге увертаралтеш: тенгече пычкемышалтмек германский самолет-шамыч Западный Английысе ик олам атаковатленыт. Налетым ыштен шогымаш пел йӱд наре жаплан чарнен да тиде налет пеш кугу ыле. Олаште пожар-шамыч лиеденыт да тӱрлӧ зданий-шамыч чот шаланеныт. Тичмаш огыл данный-шамыч почеш колышо ден сусыргышо-шамыч шуко огытыл. Тидын деч посна Восточный Английыште, Южный Уэльсыште да моло верлаштат бомба-шамычым кудалтыме ыле. Энгек кугу лийын огыл, колышо ден сусыргышо-шамычат шукак огытыл.

Рейтер агентство увертара: 3 декабрь вашеш йӱдым германский авиаций Западный Английысе олам бомбардироватлымыже нерген официально увертаралтын ыле. Таче Лондоныштo увертарыме почеш пале, бомбардироватлыме тиде ола Бристоль улеш.

Йошкар Армийын 23 идалыкше вашеш осоавиахимовский соревнованийышке ушныза!

Республикыште оборонно-массовый пашам кумдан шарымаште социалистический соревнованийын поснак кугу значенийым улмыжым шотыш налын, Марийский АССР Осоавиахимын Центральный Советше Йошкар Армийын 23 идалыкше лӱмеш осоавиахимовский организаций-шамыч коклаште социалистический соревнованийым увертарен.

Йошкар Армийын 23 идалыкшым достойно вашлияшлан увертарыме социалистический соревнованийыш ушнышо осоавиахимовский организаций-шамыч ончылан Марийский АССР Осоавиахимын Центральный Советше тыгай задача-шамычым шынден:

республикыште оборонный пашам чыла шот дене ӱнат саемдаш;

чыла колхозлаштат первичный осоавиахимовский организацийым организоватлаш;

1940 ийлан да 1941 ий 1 кварталлан членский взнос тӱлымашым срок деч ончыч темаш;

партийный, комсомольский организаций-шамыч полшымо дене осоавиахим член-шамычын военный да политический шинчымашыштым самообразований дене нӧлташ;

Осоавиахим чыла членже-шамычым у комплексный программа почеш военный обучений дене авалташ;

1941 ий 20 февральлан Осоавиахимын чыла член-шамычым 1 ступень ВС программын требованийже почеш ече дене нормым сдатлымашке авалташ;

1941 ий 20 февральлан кажне первичный осоавиахимовский организацийыште ПВХО значкист-шамычым ямдылыме идалыкаш контрольный заданийым 50 процентлан темаш;

чыла первичный осоавиахимовский организацийлаште военный уголокым организоватлаш.

Соревнованийыште первый верым налше районлан Марийский АССР Осоавиахим Центральный Советын кусныльшо Йошкар знамяже да 400 тенге окса премий пуалтеш. Тыгак ончыл Осоавиахим райсоветын председательжылан 200 тенге, эн сай первичный организацийлан 150 тенге, первичный организацийын председательжылан 75 тенге окса премий пуалтеш да Осоавиахим райсовет президиумын распоряженийышкыже ончыл первичный организаций ден оборонный пашан активистше-шамычым премироватлашлан 250 тенге ойыралтеш.

Премированийлан чылаже 2.500 тенгем ойырымо, тыгай премийым кумытым установитлыме.

Кажне Осоавиахим райсоветын, кажне первичный организацийын да оборонный пашан кажне активистшын задачышт — тиде соревнованийышке ушнен, социалистический соревнованийын условийжым Осоавиахимын кажне членжын сознанийышкыже шукташ да оборонный пашам эше утларак виянден, Йошкар Армийын 23 идалыкшым образцовый паша дене вашлияш!

К. Зинин.

Старший- пионервожатый-шамычым ямдылыме курсышто тунемше-шамыч физкультура урокышто. Брусышто курсантка К. М. Зеленцова йолташ. Фото М. Чуршуковын.

Ече дене кошташ тунемза!

Мемнан Карело-Финский республикысе гай луман теле лийше элыште лыжный спортым шарымаш пеш кугу значенийан, тиде калыкын тазалыкшым да физический развитийжым пенгыдемдымаште путырак кугун полша. Туге гынат, мый кызыт вопросын общий могыржо нерген ойлаш ом тӱҥал, а социалистический отечествым аралымаште ече дене кошттын моштымашын пеш кӱлешан улмыжым палемдынем.

Лыжный спортым овладеватлымашлан да лыжвый отряд-шамычын тактически моштен кучылтмашлан поснак кугу вниманийым ойыраш кӱлмым эртыше ийыште белофинн-шамыч вашталреш кучедалмашын опытшо рашак ончыктыш. Тидымак гражданский войнан опытат ончыктыш. Тиде шотышто, 1922 ийыште Интернациональный военный школын противникын келге тылышкыже ыштыме лыжный походшо чылалан пале. Кимас-озеро деке походым ыштымек, белофинский отряд-шамычын главный штабым, нунын военный складлаштым шалатыме, тыгак моло бойлаште да стычкылаште сеҥымашым ыштыме. Чыла тиде белофинн-шамычын бандитский экспедицийыштым шалатымаште Йошкар Армийын частьше-шамычлан кугун полшен.

Тудо телым специальный тренировкым эртараш йӧн ыш лий гынат, курсантский отряд, лыжный спорт шотышто шкенжын тошто опытшо улмылан кӧра, шкенжын чыла вийжым пыштен, моткоч неле условийыштат тичмаш сеҥымашым ыштен.

Тиде сеҥымаш эн ончычак тидын дене умылтаралтеш:

эн первояк, боец-шамычын выносливостьышт да отряд-шамычын писын ончык каймышт дене;

кокымшо, ударым вучыдымын штыме дене;

кумышо, ударым противникын флангыш да тылышкыже виктарыме дене;

нылымше, шкенан социалистический родинына верч белофинн-шамыч ваштарешкучедалмаште ончыко чымалтше отрядын кӱкшӧ моральный состоянийже дене.

Мутат уке, лыжный отряд-шамычын боевой операцийлаште сеҥымашышт ончыкыжымат тиде качестве-штe лийыт.

Тудо походын значенийже эше тыште ыле: мемнан советский элыштына лыжный спортым шарашлан тудо пеш кугу толчокым пуэн. Тунамсек ончыко пеш кугу ошкылым ыштыме. Лыжвый снаряжений шуко шотыштат саемдыме, утларак рациональный лийын. Молодежь коклаште лыжный спорт пашам йӧраташ тӱҥалыныт. Ончыкыжо тидым ыштен шукташ кӱлеш: шемер калыкын кумда массыже ече дене отлично кошттын моштыжо, ече дене кошттмаш мемнан элнан кажне гражданинжын потребностьшо лийже.

Тенийсе телым лыжный спортлан поснак кугу вниманийым ойыралтын. Карело-финский ССР Совнарком 10 тӱжем мужыр ечым школа-шамычын распоряженийыш пуаш ыштен. Тӱҥалтышлан тиде пеш шерге мероприятий. Тунемше молодежын чыла массыжым тренироватлыме дене лыжный спортым пӱтынь калык коклаште шарен шукташлан утларак пенгыде основым ышташ лиеш. Тидын дене тыплаными огыл, комсомольский организаций-шамыч, спортивный общество-шамыч, лыжный кружок-шамыч, осоавиахимовский да моло общественный организаций-шамыч лыжный спорт дене регулярный массовый занятийым организоватлышаш улыт. Регулярный соревнований деч посна, ончылгоч палемдыме пунктлашке массовый лыжный походым эртараш лиеш. Занятийым утларак шым чодраште да тӧрсыр верлаште эртарыман. Походын участникше-шамыч ечым виктарымашым пален налмекышт, занятийым келшыше тактический да кертме семын стрелковый упражнений-шамыч дене ешарыман. Икманаш, ече дене кошттмо занятийым чыла семын боевой обстановкын лишемдаш кӱлеш.

Пытартышлан ик замечаний: лиеда, лыжный спортын кугу значенийжым шукыштак мутышт дене аклат, туге гынат, практикыште чылажак ок ыштaлт, калыкын кумда массыжын интересыжым лыжный спорт дек тарваташ огыт тыршe. Мут ден паша коклaсе тыгай ойыртемлан мучашым штыман. Лыжный спорт—мемнан пӱтынь калыкын пашаже, тудын йӧратыме занятийже лийман. Тидлан верч Карело-Финский Советский Социалистический Республикыште чыла предпосылка уло. Тидлан икте гына кӱлеш: мемнан великий социалистический родинын оборонныжым пенгыдемдыме интересыжлан верч партийный, комсомольский да общественный организаций-шамыч лыжный спортым кумдан шарашлан большевистский энергий дене пижшаш улыт.

Тойво Антикайнен.

Отв. редактор— И. М. САЙТИЕВ.

Э 1517 АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола Пограничная, дом № 45. № телефона 1—36. 1-ая типография Маргосиздата.

1—1о